

SKR:s synpunkter gällande pågående utredning Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin

SKR har haft en nära dialog med *Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin*. Särskild utredare Linda Zachrisson har gästade SKR:s nätverk för regionala kulturchefer samt SKR:s referensgrupp av kommunala kultur- och fritidschefer. Utredaren besökte även SKR:s beredning för kultur och fritid den 25 mars 2021. I samband med detta möte annonserades att förbundet avsåg att göra ett samlat inspel i syfte att sammanfatta de synpunkter och idéer som SKR i nuläget vill framhålla i relation till utredarens uppdrag.

Detta inspel utesluter inte att SKR har ytterligare erfarenheter, synpunkter och förslag på andra områden än de som nämns nedan, eller att bilden kan komma att förändras med anledning av utvecklingen av pandemin. Inledningsvis vill SKR betona att den s.k. återstarten har två dimensioner vilka båda ska ses som långsiktiga processer, dels en som är direkt relaterat till smittspridningsaspekter och dels en som har att ta hänsyn till vitt skilda verksamheters och organisationsformers utmaningar i att rent faktiskt återstarta. Detta inspel har fokus på det senare.

SKR:s utgångspunkter inom kulturpolitikens områden sammanfaller i flera avseenden med syftet med *Återstart för kulturen – återhämtning och utveckling efter coronapandemin* vilket är att bidra till goda förutsättningar för kultursektorns återstart och utveckling samt möjliggöra ett starkt, hållbart och oberoende kulturliv i alla delar av landet.

Kommuner och regioner har spelat en stor roll under pandemin både för kulturutövares situation liksom för delaktigheten i kulturlivet. Detta genom en mängd olika insatser samt ett omfattande omställningsarbete av kommunala och regionala verksamheter.

Synpunkter i sammanfattning:

- Det kulturpolitiska området är i grunden ett system präglad av flernivåstyrelse och det kommunala självstyret gör det möjligt för människor att påverka utformningen av kulturpolitiken där de bor. Det skapar förutsättningar för en likvärdig tillgång till kultur genom att insatser kan utgå från lokala behov och förutsättningar.
- Den höga graden av ickereglering av kulturområdet bör värnas. Eventuella förslag till reglering behöver utredas grundligt och vara tydligt förankrade i

stabila, kunskapsrelaterade överväganden. Lagstiftning innebär inte nödvändigtvis högre måluppfyllelse av de kulturpolitiska målen och den riskerar att inkräkta på det kommunala självstyret på ett oproportionerligt vis. Lagförslag kräver att finansieringsprincipen efterlevs fullt ut. Kommunernas respektive regionernas rådighet över sina verksamheter och kompetensområden behöver respekteras.

- Tillvarata delvis nya eller utbyggda samverkansstrukturer, inte minst mellan kommun, region och stat, för framtida utmaningar och satsningar. Tillvarata även regionala och kommunala förvaltningars kunskaper vid statliga insatser i kölvattnet av pandemin.
- SKR efterlyser ett tydligt fokus på invånarnas möjligheter att vara delaktiga i kulturlivet och hur det kan stärkas genom de insatser som utredningen föreslår.
- Det är av stor vikt att utredningen belyser vad som kan göras för att tillvarata det utvecklingsdriv och innovativa klimat som rått under krisen med syfte att i högre grad nå de nationella kulturpolitiska målen. Det är intressant att se på incitament för vidareutveckling av både format, innehåll, arbetssätt, kommunikation och samverkansformer som uppkommit under pandemin. Men även att följa upp och generera kunskap som kan vara värdefull för fortsatt utveckling av kulturområdet, exempelvis genom forskning.
- Det är avgörande att tillvarata de kunskaper, erfarenheter och det driv som funnits under omställningen till digital kulturproduktion och för kulturarrangemang av olika slag. Men verksamheterna, liksom huvudmännen, ser många utmaningar i det arbetet. Utmaningar och även insatsområden listas nedan.
- När det så småningom är läge för samhället att öppna upp sina mötesplatser igen skulle det vara värdefullt med en kraftfull satsning på kulturområdet för att öka tillgängligheten för medborgarna. Kulturpolitiskt är det av stor vikt att sänka trösklarna för deltagande i kulturlivet och en kampanj i samband med en mer genomgripande återstart skulle kunna vara ett led i detta.

Inspelet behandlar ytterligare perspektiv och insatser som hållbarhet, kulturskolornas förutsättningar och utveckling, civilsamhällets förutsättningar mm.

Flernivåstyrning på kulturområdet och kommunalt självstyre

Det kulturpolitiska området är i grunden ett system präglad av flernivåstyre. En av grundstenarna för ett starkt, hållbart och oberoende kulturliv i alla delar av landet är de stora insatser och ekonomiska åtaganden som kommuner och regioner står för på kulturområdet.

I flera olika sammanhang lyfts nu ett behov av att tydliggöra roller mellan kommun, region och stat på det kulturpolitiska området. Myndigheten för kulturanalys skriver till och med att *Det finns utrymme för en förstärkt dialog mellan de olika nivåerna samt anledning att göra ansvarsfördelningen dem emellan mer explicit* (ur En översyn av pandemins effekter på kulturområdet 210415). Därför vill SKR framhålla följande:

Kulturpolitiken och kulturlivet gynnas av det kommunala självstyret. Det gör det möjligt för människor att påverka utformningen av kulturpolitiken där de bor och skapar förutsättningar för en likvärdig tillgång till kultur genom att insatser kan utgå från lokala behov och förutsättningar. Det kommunala självstyret förhindrar även maktkoncentration och likriktning, något som i sig är positivt för kulturlivets oberoende i ett större perspektiv.

Den höga graden av ickereglering av kulturområdet bör värnas. Eventuella förslag till reglering behöver utredas grundligt och vara tydligt förankrade i stabila kunskapsrelaterade överväganden. Lagstiftning innebär inte nödvändigtvis högre måluppfyllelse av de kulturpolitiska målen och den riskerar att inkräkta på det kommunala självstyret på ett oproportionerligt vis. Lagförslag kräver att finansieringsprincipen efterlevs fullt ut. Kommunernas respektive regionernas rådgighet över sina verksamheter och kompetensområden behöver respekteras.

Kommuner och regioner bär tillsammans mer än hälften av den offentliga finansieringen av kultur. Det är en styrka och framgångsfaktor att kommuner och regioner har möjlighet att göra insatser som behövs i den egna kommunen eller regionen på det sätt som lämpar sig bäst, exempelvis gällande tillgången till konst och kultur, bibliotek, kulturskola, folkbildning och föreningsliv vilket huvuddelen av finansieringen på det kulturpolitiska området syftar till. Men även gällande områdesövergripande frågor som exempelvis kulturområdets roll inom social hållbarhet, näringslivsutveckling, samhällsplanering och hälsa.

Under pandemin har det blivit tydligt att samverkan mellan kommuner, mellan kommuner och regioner och mellan kommun, region och stat är avgörande för kulturlivet. Många kommuner samverkar med varandra och med regioner för att göra insatser med anledning av pandemin mer effektiva, exempelvis gällande restriktionsefterlevnad, men även för att stödja och främja kulturlivet och delaktigheten i kulturlivet på de sätt som är möjliga. Det är värdefullt att tillvarata dessa delvis nya eller utbyggda samverkansstrukturer även för framtida utmaningar och satsningar.

SKR uppskattar den utvecklade samverkan mellan statliga myndigheter, särskilt Kulturrådet, och de regionala kulturförvaltningar som byggts upp delvis med anledning av krisen och vill framhålla vikten av att tillvarata regionala och kommunala förvaltningars kunskaper vid statliga insatser i kölvattnet av pandemin.

Kultursamverkansmodellen

SKR tog våren 2020 beslut om ståndpunkter gällande kultursamverkansmodellen. En stor del av punkterna handlar om hur man på bästa sätt bör utveckla flernivåsamverkan, vilket blir än mer avgörande i samband med en återhämtning och utveckling av kulturlivet.

Bland ståndpunkterna återfinns flera punkter som handlar om hur man kan tydliggöra och förbättra samverkan mellan stat och region. Exempelvis handlar det om att förbättra förutsättningarna för samverkan och skapa en större långsiktighet och förutsägbarhet. Där finns även punkter som rör interregional samverkan samt samverkan mellan kommuner och regioner, se bilaga.

Medborgarperspektiv

SKR efterlyser också ett tydligt fokus på invånarnas möjligheter att vara delaktiga i kulturlivet och hur det kan stärkas genom de insatser som utredaren föreslår. Detta är områden som hittills tenderat att vara negligerade exempelvis i det offentliga samtalet och det har inte hittills varit föremål för fördjupande studier trots att detta utgör ett av kärnvärdena inom kulturpolitiken.

SKR vill betona att pandemin påverkat invånarnas kulturkonsumtion och egna kulturutövande. Förändrade mönster kring detta är viktigt att sätta in i ett kulturpolitiskt perspektiv både rörande där kulturutövande och kulturkonsumtion ökat såväl som minskat. Här finns bland annat ett kunskapsunderskott rörande utövande på fritiden t.ex. inom civilsamhällets ram.

Incitament för utveckling

Det är tänkbart att det i samband med en så omvälvande kris som pandemin skapas ett tryck för att saker ska ”återgå till hur det var förut”. Därför menar SKR att det är av stor vikt att utredningen belyser vad som kan göras för att tillvarata det utvecklingsdriv och innovativa klimat som rått under krisen med syfte att i högre grad nå de nationella kulturpolitiska målen. Det är intressant att se på incitament för vidareutveckling av både format, innehåll, arbetssätt, kommunikation och samverkansformer som uppkommit under pandemin. Men även att följa upp och generera kunskap som kan vara värdefull för fortsatt utveckling av kulturområdet, exempelvis genom forskning.

Mycket tyder på att kulturaktiviteter och kulturupplevelser utomhus haft en större efterfrågan under pandemin. Även mindre aktörer på landsbygden har sett ett ökat intresse exempelvis beroende på möjligheten till distansarbete och hemester. Att fortsatt stärka dessa delar av kulturlivet är av intresse.

Det digitala språnget

Under pandemin har många verksamheter tagit ett digitalt språng, något som på många sätt förnyat verksamheten och bidragit till ett fortsatt tillgängligt kulturutbud under rådande restriktioner. Det är avgörande att tillvarata de kunskaper, erfarenheter och det driv som funnits under omställningen till digital kulturproduktion och för kulturarrangemang av olika slag. Men verksamheterna, liksom huvudmännen, ser många utmaningar i det arbetet.

Utmaningar och behov av insatser

Digital kulturproduktion är resurskrävande och kommer vara fortsatt resurskrävande, inte minst med nya förväntningar från publik och det finns stora svårigheter kopplade till upphovsrätt och avtal samt i vissa fall till ersättningsnivåer. Många påtalar behovet av att utveckla finansierings- och betalmodeller för att skapa en ekonomisk hållbarhet. Även frågor kopplade till GDPR och andra integritetsfrågor behöver tas om hand. Det finns ett stort behov av kompetensutveckling och även nya funktioner och professioner efterfrågas i verksamheterna. Man behöver även beakta begränsade förutsättningar till kvalitativa digitala produktioner för mindre och mellanstora kulturproducenter liksom för ideella aktörer. Och relationen mellan globala aktörer och mindre och mellanstora producenter är komplicerad. Det finns även en risk att ojämlikhet förstärks gällande tillgänglighet och delaktighet för redan utsatta grupper.

SKR vill därför peka på behovet av följande insatser:

- Tillgång till fast och mobil uppkoppling i hela landet
- Stöd till utbyggnad och utveckling av digital kulturproduktion
- Upphovsrättsliga förutsättningar (lagstiftning, avtalsutformning mm)
- Kunskapsuppbyggnad kring GDPR och integritetsfrågor kopplade till exempelvis interaktiva arrangemang
- Incitament för utveckling av finansierings- och betalmodeller inom olika kulturområden
- Kompetensutvecklingssatsningar och professionsuppbyggnad. Även arrangörsledet behöver få stärkta förutsättningar att ta sig an det digitala språnget och insatser bör även initieras för denna grupp.
- Lärande och forskning kring digital kulturproduktion och dess användande kopplat till kulturpolitiska mål i kommuner och regioner samt för den nationella politiken.
- Utveckla statliga kulturinstitutioners uppdrag gällande tillgänglighet i hela landet genom digital produktion
- Gör insatser genom samverkan mellan kommun, region och stat – gå tillsammans

Kraftfull satsning för att öka tillgängligheten efterfrågas

När detta skrivs är smittläget och belastningen på sjukvården fortsatt hög och det finns starka skäl till fortsatta restriktioner. När det så småningom är läge för samhället att öppna upp sina mötesplatser igen skulle det vara värdefullt med en kraftfull satsning på kulturområdet för att öka tillgängligheten. Det behövs för att i högre grad nå mål om ökad delaktighet i kulturlivet. Det kan bland annat handla om att öka förutsättningarna att kunna återuppta tidigare intressen och utövande men även om att utveckla och få till gång till nya kulturvanor och arenor.

Kulturpolitiskt är det av stor vikt att sänka trösklarna för deltagande i kulturlivet och en kampanj i samband med en mer genomgripande återstart skulle kunna vara ett led i detta. Det är viktigt att en sådan kampanj visar på bredden i kulturlivet och omfamnar mångfalden av aktörer inklusive de med kommunal och regional huvudman.

En sådan satsning kan handla om att skapa förutsättningar för verksamheter och huvudmän att tillgängliggöra kulturlivet i högre grad genom informations- och introduktionssatsningar för att synliggöra kulturutbud i landet på de sätt som fungerar bäst på respektive plats. Det kan också handla om att underlätta för små och stora kulturverksamheter att skapa säkerhet kring deltagande i kulturarrangemang samt att öka incitamenten för kulturverksamheter att bredda vilka grupper som tar del av deras verksamhet, exempelvis genom att stödja samverkan med föreningar, nätverk och organisationer inom andra samhällsområden.

Ytterligare perspektiv och insatsområden

Hållbart kulturliv

Utredarens kommande förslag till åtgärder och insatser ska bidra till ett hållbart kulturliv. För att detta ska kunna uppnås behöver utredningen även förhålla sig till hållbarhet i ett större perspektiv. I samband med en sk återstart finns möjlighet att göra förändringar som bidrar till både kulturlivets och samhällets hållbarhet i högre grad. Man behöver även ta hänsyn till utmaningar utanför kulturområdet som exempelvis klimatkris och demografisk utveckling. SKR vill särskilt framhålla vikten av att de förslag som utredaren lägger bidrar till att uppfylla målen i Agenda 2030. På detta område finns en stor utvecklingspotential inom sektorn.

För ett hållbart kulturliv behöver man även ta hänsyn till hur området är sammanlänkat med andra politikområden som exempelvis besöksnäring, infrastruktur och kommunikationer mm.

Ytterligare en aspekt av hållbarhet har synliggjorts under pandemin kopplad till vissa kulturverksamheters känslighet för hastigt minskade intäkter. Exempelvis gäller detta vissa regionala kulturinstitutioner. Kulturlivet behöver en långsiktigt hållbar och stabil finansiering där kulturens värden i högre grad ses utifrån sitt egenvärde. Även bredden av finansiering behöver värnas och utvecklas.

Tillgång till och delaktighet i kulturlivet i hela landet

SKR har uppfattat att utredaren skapar sig en bild av hur förutsättningarna för tillgången till och delaktigheten i kulturlivet i hela landet har påverkats av pandemin. SKR vill understryka att utredningens förslag aktivt bör adressera kulturlivet i hela landet - både gällande konst och kulturproduktion, kulturutbud och möjligheten till delaktighet för barn, unga och vuxna.

Kulturskolornas förutsättningar och utveckling

Pandemin har haft stora konsekvenser på kulturskolans verksamhet som periodvis har fått stänga hela eller delar av verksamheten. Det har drabbat inte minst den öppna verksamheten som är den där man ofta har möjlighet att nå nya barn som annars inte hittar till kulturskolan. Statens engagemang är centralt för en fortsatt utveckling av verksamheter för barns och ungas kulturutövande. Det bör ske utan reglering. Istället handlar det om att ta tillvara den kunskap och det engagemang som finns lokalt och att kunna välja lösningar som tillgodoser medborgarnas önskemål och behov. Samtidigt behövs ett fungerande samspel med den nationella nivån för att skapa goda förutsättningar för kultur- och musikskolornas verksamhet.

Ett samspel mellan kommunerna och staten är att föredra framför en ökad statlig styrning genom exempelvis ramlagstiftning. I sammanhanget bör påpekas att kommunerna satsade över 2,7 miljarder av egna medel på kulturskoleverksamhet 2019. Om staten vill skapa goda förutsättningar för musik- och kulturskolan framöver bör man först och främst se till att det finns ändamålsenliga lärarutbildningar och utveckla system för utvärdering, uppföljning och kunskapsspridning. Man kan med fördel ta eller stödja initiativ som kan bidra till ökad jämlikhet, högre kvalitet och bättre förutsättningar för samverkan med skolan. Däremot bör man avstå från att inordna kultur- och musikskolan i en mer likriktad struktur, som inte tar hänsyn till lokala behov och förutsättningar exempelvis gällande innehåll, organisation eller avgifter.

Civilsamhällets förutsättningar

I nyhetsbevakning och diskussioner om pandemins konsekvenser för kulturområdet råder ett påtagligt fokus på kulturinstitutioner och den kommersiella sidan av sektorn och mindre uppmärksamhet riktas åt människors eget utövande och deltagande genom föreningsliv eller ideella insatser på andra sätt. Kulturlivet i landet är till hög grad beroende av civilsamhället och enskilda människors engagemang på deras fritid inte minst i arrangörsledet. Det är avgörande att även denna del belyses på ett genomgripande sätt för både återhämtning och utveckling av kultursektorn.

Kompetensförsörjning

Det finns en oro för en betydande förlust av kompetenser till följd av de ekonomiska påfrestningar som krisen i hög grad utsatt särskilt det fria kulturlivet för. SKR ser

behovet av att området blir genomlyst och att insatser utformas för att säkerställa den framtida tillgången till kompetens på kulturområdet.

Kommersiella kulturaktörer och kulturella och kreativa näringar

Under pandemin har de kulturaktörer som agerar på helt kommersiella grunder haft ekonomiska utmaningar i vissa delar större utmaningar än det övriga kulturlivet. För kulturlivets återhämtning är det av vikt att alla aktörer värdesätts och att de åtgärder som föreslås möter samtliga aktörers behov.

Pandemin har tydliggjort hur omfattande de kulturella och kreativa näringarna är och den har medfört lärdomar om hur strukturerna för detta ser ut. Kulturella och kreativa näringar behöver tydligare vara en del av det näringspolitiska fältet. SKR har även tidigare framfört, bland annat under nationell dialog med Kulturdepartementet och Näringsdepartementet, att det vore önskvärt om det utformades uppdrag med syfte att öka kunskapen om, stödja och utveckla den kulturella och kreativa sektorn på nationell nivå. På regional nivå finns det flera intressanta exempel på hur man kan utveckla samverkan mellan kulturområdet och regional utveckling att ta lärdom av.

Förutsättningar för filmproduktion

Flera regioner har regionala produktionscentrum för film. De har inte bara till uppgift att stödja produktion av film utan arbetar även aktivt för att öka antalet filminspelningar i Sverige generellt. Det bidrar till att kompetens på filmområdet bibehålls och utvecklas, vilket gynnar filmproduktionen. Även vissa kommuner arbetar aktivt med dessa frågor. Många filmproduktioner sker under pandemin inom Sverige. Det är därför viktigt att Sverige har likartade förutsättningar som övriga Europa när möjligheten att producera film utomlands öppnar upp igen. SKR menar att det är avgörande att incitament för filmproduktion kommer på plats.

Gränsöverskridande kultur

De kommuner och regioner som har omfattande samverkan och kontakter över nationsgränserna med Norge, Finland och Danmark påverkas i hög grad av andra länders restriktioner och även av deras strategier för återstart. SKR menar att staten behöver ta ett särskilt ansvar för dialog gällande kulturverksamhetens förutsättningar i gränsområden.

Forskning med relevans för kulturpolitisk utveckling

För att kunna utveckla det kulturpolitiska fältet för att nå de nationella, kommunala och regionala målen behöver den kulturpolitiska forskningen stärkas. Det blir än mer angeläget i ljuset av pandemin och andra stora samhällsutmaningar. Det handlar bland annat om hållbarhetsfrågor, delaktighet, digitalisering och kulturpolitiken i samverkan med andra politikområden.

SKR uppskattar mycket de samtal som utredaren gett tillfälle till hittills och ser fram mot fortsatta kontakter bland annat med utgångspunkt i detta inspel.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande

Bilaga: Ståndpunkter för kultursamverkansmodellen

Ståndpunkter gällande kultursamverkansmodellen

Sveriges
Kommuner
och Regioner

SKR:s ståndpunkter gällande kultursamverkansmodellen

Beslutade av Styrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, 2020-04-24

Inledning

Människors rätt till förkovran, insyn, samtal och möjligheter till påverkan tar avstamp i kulturen. Ett aktivt kulturliv, där medborgarna kan mötas, är ett fundament för en demokratisk utveckling. Den professionella konsten ger inte bara konstnärliga upplevelser utan kan också vara bärare av samhällskritik. Det är därför viktigt att både värna den konstnärliga friheten och kulturens egenvärde. Att få ta del av konstnärliga upplevelser och själv ges möjlighet att uttrycka sig konstnärligt är grundläggande mänskliga behov.

Kulturpolitiken syftar till att säkerställa kulturens möjligheter att vara en fri, utmanande och obunden kraft i samhället samt att ge förutsättningar för allas deltagande i kulturlivet.

(SKR:s kulturpolitiska positionspaper)

Kommuner och regioner gör stora insatser för möjligheterna att vara delaktig i kulturlivet och regional kulturverksamhet spelar en avgörande roll för tillgången till kultur i hela landet. I början av 2010-talet sattes kultursamverkansmodellen som en stor kulturpolitisk reform gällande statens stöd till regional kulturverksamhet. Syftet med modellen är att den ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås och samtidigt ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer.

Kultursamverkansmodellen har fungerat bra och har fått positiva konsekvenser enligt olika rapporter och utvärderingar. Regionerna har kunnat stärka sin strategiska kapacitet inom kulturområdet och utgör en viktig del av den kulturella infrastrukturen.

Modellen är en central faktor för det kulturpolitiska arbetet på nationell, regional och kommunal nivå. Det är därför viktigt att vårda och utveckla den.

Regionernas fleråriga kulturplanerna är politiskt beslutade planer som tas fram i samverkan med kommunerna, och efter samråd med civilsamhälle och det professionella kulturlivet i regionen. Flera av regionerna i Sverige är dessutom involverade i formaliserad interregional samverkan.

Kulturplanerna omfattar i många fall regionens samlade kulturpolitiska strategi och plan och ej enbart de delar som regleras i förordningen om bidrag till regional kulturverksamhet. Dessutom finns det tydliga kopplingar mellan den regionala kulturpolitiken och det regionala utvecklingsansvaret.

Kommunerna är betydande aktörer även för den regionala kulturverksamheten. Ett exempel på detta är att de idag bär drygt 25 procent av de årliga bidragen inom ramen för kultursamverkansmodellen, vilket är i nivå med de årliga bidragen från staten. Regionerna står för nästan 50 procent. (källa: *Kultursamverkansmodellen, uppföljning 2016-2017* Statens kulturråd)

Sveriges Kommuner och Regioner har sedan införandet av modellen verkat för att medlemmarna ska ha goda förutsättningar att bedriva regional kulturverksamhet och att kultursamverkansmodellen ger utrymme för lokala och regionala behov och förutsättningar. Med dessa ståndpunkter sätter SKR ljuset på några av de områden som fortsatt behöver utvecklas för att stärka den regionala kulturverksamhetens förutsättningar att nå såväl regionala som nationella kulturpolitiska mål.

1. Skapa goda förutsättningar för regional kulturverksamhet

Ett förstärkt statligt anslag till kultursamverkansmodellen är av största vikt. Det är avgörande att förstärkningen blir generell samt löper över tid. Det bör även vara möjligt för regioner att använda anslaget för att utveckla sin samverkan med kommuner och andra regioner samt för att effektivisera och förbättra arbetet med kulturplaner och deras implementering.

Det finns ett behov av större förutsägbarhet för den regionala kulturverksamheten. Staten bör därför undersöka hur man kan erbjuda bättre framförhållning gällande sina insatser i relation till regionernas planering. Redan utredningen Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet (SOU 2010:11) menade att det på sikt var lämpligt att överväga om beslutet om de ekonomiska ramarna bör beslutas av regeringen. SKR menar att det är dags att utreda formerna för hur detta kan komma till stånd. Ett förändrat förfarande, där regionerna inte äskar medel från Statens kulturråd, skulle kunna leda till förenklingar och frigöra tid för både staten, dess myndigheter och regionerna. Syftet är att öka förutsägbarheten och möjligheten till långsiktig planering. Det innebär också att det regionala inflytandet i någon mån ökar då det inte sker någon överprövning av regionernas behov och politiska prioriteringar av en statlig myndighet. En stor vinst är att både stat och region kan lägga mer fokus på att utveckla arbetet för konst och kultur i regionerna snarare än på administration och uppföljning.

Ett annat sätt som staten kan bidra till långsiktighet är genom att tydligare kommunicera mål och ambitioner för de statliga insatserna i högre grad exempelvis genom en nationell, politiskt beslutad, strategi eller liknande viljeyttring gällande de statliga insatserna för regional kulturverksamhet.

SKR anser att:

- det är avgörande att det statliga stödet till regional kulturverksamhet inte urholkas. Istället behöver staten höja ambitionsnivån gällande anslagsutvecklingen för kultursamverkansmodellen. På så sätt tar man ett hållbart finansiellt ansvarstagande för den kulturella infrastrukturen och möjliggör ett arbete för jämlik tillgång till och delaktighet i kulturlivet i hela landet
- staten bör göra en oberoende utredning av hur den statliga politiken för regional kulturverksamhet kan vara mer långsiktig och bidra till bättre framförhållning för det regionala arbetet. I en sådan utredning bör även formerna för bidragsgivningen genomlysas
- staten behöver utveckla mer långsiktiga planeringsförutsättningar för regionerna genom att bland annat tydliggöra mål och ambitioner för sitt arbete i högre grad, exempelvis genom en nationell, politiskt beslutad, strategi eller liknande viljeyttring när det gäller statliga insatser för regional kulturverksamhet. En sådan skrivelse bör tas fram efter dialog med regionala företrädare för att ta hänsyn till regionala behov och förutsättningar
- en utvärdering av kultursamverkansmodellen bör genomföras vart fjärde år med syftet att bland annat utgöra underlag för en regeringsskrivelse eller strategi för regional kulturverksamhet.

2. Utvecklad samverkan för att nå mål

På det kulturpolitiska området är flernivåsamverkan tydlig och det finns en samsyn kring att kommuner, regioner och stat har ett gemensamt ansvar för medborgarnas kulturella välfärd. Det är tydligt att formerna för denna samverkan behöver utvecklas. Både inom ramen för kultursamverkansmodellen, men även för att kunna nå de kulturpolitiska målen i stort.

Det är positivt att regeringen utökat dialogen mellan kulturdepartementets politiska ledning och regionernas ledande kulturpolitiker till två tillfällen per år. SKR anser att det är en förutsättning för en utvecklad dialog. SKR anser även att den nationella dialogen bör formaliseras och ges en tydligare och bredare strategisk inriktning.

Formaliserad samverkan sker mellan regioner i flera delar av landet. Interregional samverkan initieras och drivs av regioner utifrån egna förutsättningar och behov. SKR ser positivt på denna samverkan och ska verka för att dess utveckling främjas utifrån medlemmarnas behov.

Regioner och kommuner har en omfattande samverkan. Samspelet mellan regioner och kommuner inom ramen för kultursamverkansmodellen ses av SKR som mycket betydelsefull och medlemmarna har ett särskilt ansvar att vårda och utveckla dessa relationer. Det kulturpolitiska området kan även stärkas i de samtal som förs mellan regionernas och kommunernas politiska ledning generellt. SKR ska verka för att stärka och utveckla samspelet mellan kommuner och regioner.

Det kan finnas skäl att finna former för en bredare flernivåsamverkan för det samlade kommunala, regionala och nationella kulturpolitikens genomförande, det är dock ett ämne som ligger utanför ramen för dessa ståndpunkter.

SKR anser att:

- den nationella dialogen mellan kulturdepartementets politiska ledning och regionernas ledande kulturpolitiker även fortsatt bör ske med minst två tillfällen per år
- den nationella dialogen bör formaliseras och dialogen bör ges en tydligare och bredare strategisk inriktning. Den bör behandla kulturpolitiska frågor där den nationella och regionala nivån berörs, samt hur kulturpolitiken möter andra politikområden, med syftet att bättre nå kulturpolitiska mål på nationell och regional nivå samt att bidra till utvecklad flernivåsamverkan
- den nationella dialogen är att betrakta som ett samråd där staten har möjlighet att stämna av kommande kulturpolitiska prioriteringar och satsningar samt eventuella myndighetsuppdrag som berör regional kulturverksamhet
- dialogen bör vara ett sammanhang för att diskutera eventuella förändringar i kultursamverkansmodellens struktur och omfång
- agendan för nationell dialog bör även fortsättningsvis tas fram efter samråd med SKR och en arbetsplan bör tas fram
- interregional samverkan är positiv och förbundet ska verka för att främja dess utveckling utifrån medlemmarnas behov. SKR ska även verka för att stärka och utveckla samverkan mellan kommuner och regioner.

3. Stärk utvecklingen av kultur i hela landet

Arbetet med regional kulturverksamhet har som syfte att stärka utveckling av kultur i hela landet. En central fråga är hur arbetet bör vidareutvecklas för att främja framtida kulturutövande och den fria konstens möjligheter till utveckling. SKR menar att samverkan mellan den nationella och regionala

myndighets- och förvaltningsnivån behöver vidareutvecklas för att ytterligare tillvara ta kultursamverkansmodellens potential.

Statens kulturråd och Samverkansrådets parter har i olika utsträckning dialog med regionerna. SKR menar att dessa dialoger i högre grad bör ha fokus på ömsesidigt lärande och utveckling för att nå både nationella och regionala mål och prioriteringar.

Dialogen mellan Statens kulturråd och regionerna behöver bli mer jämbördig och Samverkansrådets roll behöver bli mer framträdande i relation till regionerna så väl som till Statens kulturråd. Även andra myndigheter som exempelvis Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor bör involveras i de fall där det är gynnsamt. För att stärka arbetet för utveckling av kulturområdet behöver ett större fokus läggas vid att främja regionala variationer och prioriteringar i dessa sammanhang.

Ovan nämns behovet av en utredning gällande formerna för bidragsgivning. En förändrad form för bidragsgivning från statens sida skulle frigöra tid på både statlig och regional nivå samt bidra till en större jämbördighet mellan de olika nivåerna. SKR anser att en ökad jämbördighet behöver komma tillstånd för att samverkan ska kunna bli mer ändamålsenlig. Det kan bidra till att stärka tillgången till kultur i regionerna samt till de olika konst- och kulturområdenas utveckling i högre grad.

SKR menar även att lärandet och effekterna av de satsningar som görs med utvecklingsmedel bör stärkas genom att erfarenheter och nya kunskaper ges större spridning för att tillvarata satsningarna på bästa sätt. SKR vill gärna se en dialog tillsammans med Statens Kulturråd och regionerna kring formerna för detta.

SKR anser att:

- den statliga uppföljningen bör vara tillitsbaserad och inriktad på ömsesidigt lärande och utveckling för stat, regioner och kommuner
- samverkan mellan myndigheter och regionala förvaltningar bör utvecklas med fokus på ömsesidigt lärande, utveckling och innovationer samt i större utsträckning syfta till att främja regionala variationer och prioriteringar
- erfarenheter och nya kunskaper från satsningar som gjorts med utvecklingsmedel bör få en större spridning. Staten bör erbjuda arenor för ett sådant utbyte och lärande.

4. Samsyn behövs

Det behövs en delad och uttalad förståelse mellan nationella och regionala förtroendevalda gällande grunden för samverkan mellan den statliga och regionala nivån rörande kultursamverkansmodellen. SKR menar att det vore lämpligt att komma överens om ett gemensamt ramverk för att tydliggöra ambitioner och spelregler. Detta för ytterligare stärka tilliten och samspelet mellan parterna. Exempelvis behöver det finnas en klarhet kring att statliga inriktningsbeslut som gäller regional kulturverksamhet beslutas efter dialog med regionala förtroendevalda samt grundas i de utvecklingsbehov och prioriteringar som anges i regionernas kulturplaner.

SKR anser att:

- ett gemensamt ramverk som belyser spelregler och ambitioner för den statliga och regionala samverkan bör tas fram av staten i dialog med regionerna och SKR. Nedanstående punkter kan vara en del av ett sådant ramverk:
 - Staten och regionerna strävar efter att tillsammans upprätthålla hållbara ekonomiska förutsättningar för regional kulturverksamhet i hela landet
 - Staten tillför resurser om nya konst- eller kulturområden eller statliga satsningar tillkommer. De statliga medlen skall ej öronmärkas, fördelningen av statsbidragen inom de medel som fördelas till en region görs på regional nivå.
 - Den nationella dialogen fungerar som ett samråd där staten har möjlighet att stämma av kommande kulturpolitiska prioriteringar och satsningar samt eventuella myndighetsuppdrag som berör regional kulturverksamhet
 - Statliga inriktningsbeslut för exempelvis utvecklingsmedel bör beslutas efter dialog med regionala förtroendevalda samt grundas i de utvecklingsbehov och prioriteringar som anges i regionernas kulturplaner
 - de regionala kulturplanerna kan omfatta regionernas samlade kulturpolitiska strategi och plan, samtidigt riktar sig statens bidragsgivning och uppföljning till de i förordningen angivna områdena
 - regionerna ansvarar fortsatt för uppföljning och utvärdering av sina kulturplaner.
- Staten bör utforma principer för hur man från statligt håll bör gå tillväga vid eventuella framtida förändringar av kultursamverkansmodellen. Dessa bör tas fram efter samråd med

regionerna och SKR. Principerna bör även belysa hur man bör gå tillväga när någon part på ett omfattande sätt vill, eller behöver, förändra sin finansiering av kultursamverkansmodellen.

